65 YAŞ VE ÜZERİ BİREYLERDE SAĞLIKLI YAŞLANMA İLE BİRİNCİ BASAMAK SAĞLIK HİZMETİ ÖZELLİKLERİ ARASINDAKI İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet ÖZCAN[1], Halil ŞEHİTLİOĞULLARI[2], Birkan BAYRAK[3], Harun Umut TÜRKOĞLU[4], Vildan MEVSİM[5]

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı bmehmetozcan@gmail.com[1]
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı halilsehitliogullari@gmail.com[2]
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı dr.birkanbayrak@gmail.com[3]
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı harunumut.turkoglu@deu.edu.tr[4]
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı vildan.mevsim@deu.edu.tr[5]

Bildiri Türü: Poster

Amaç: Sağlıklı yaşlanma, bireyin yaşamın ileri dönemlerinde fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal işlevlerini mümkün olan en üst düzeyde sürdürebilmesi olarak tanımlanan çok boyutlu bir kavramdır. Küresel ölçekte yaşlanan nüfusun artmasıyla birlikte, sağlıklı yaşlanmayı destekleyen değiştirilebilir faktörlerin belirlenmesi halk sağlığı ve klinik uygulamalar açısından temel bir öncelik haline gelmiştir. Birinci basamak sağlık hizmetleri; erişilebilirlik, süreklilik, kapsayıcılık ve koordinasyon gibi temel özellikleri aracılığıyla yaşlı bireylerin karmaşık sağlık gereksinimlerinin karşılanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu özellikler yalnızca kronik hastalıkların etkin yönetimini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda fonksiyonel kapasiteyi, koruyucu hizmetleri ve hasta merkezli bakım anlayışını da desteklemektedir. Bununla birlikte, birinci basamak sağlık hizmetlerinin hasta tarafından algılanan özellikleri ile sağlıklı yaşlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Özellikle bu özelliklerin çok boyutlu sağlıklı yaşlanma ile ilişkisi yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışma, 65 yaş ve üzeri bireylerde sağlıklı yaşlanma ile birinci basamak sağlık hizmeti özellikleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Metodoloji: Bu kesitsel analitik çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Aile Sağlığı Merkezleri'ne kayıtlı 65 yaş ve üzeri bireylerde yürütülecektir. Katılımcılar, çalışma süresi boyunca merkezlere başvuran uygun bireyler arasından kolayda örnekleme yöntemi ile seçilecektir. Örneklem büyüklüğü, sağlıklı yaşlanma ile birinci basamak sağlık hizmeti özellikleri arasındaki korelasyonu (r=0,25) saptamak üzere %95 güven düzeyi ve %80 güç ile hesaplanacak olup yaklaşık 220 katılımcı planlanmaktadır.

Veriler; sosyodemografik ve klinik değişkenleri içeren yapılandırılmış bir anket formu, Sağlıklı Yaşlanma İndeksi (Healthy Aging Index, HAI) ve Birinci Basamak Değerlendirme Ölçeği (Primary Care Assessment Survey, PCAS) kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanacaktır. HAI, Sanders ve ark. tarafından tanımlanan, biyolojik ve fonksiyonel yaşlanmayı yansıtan bileşik bir gösterge olup çalışmada bağımlı değişken olarak kullanılacaktır. PCAS ise Safran ve ark. tarafından geliştirilen, birinci basamak sağlık hizmetlerinin erişilebilirlik, süreklilik, kapsayıcılık, koordinasyon ve hasta-hekim ilişkisi gibi boyutlarını değerlendiren, hasta tarafından bildirilen geçerli bir ölçektir.

Bağımsız değişkenler arasında yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir durumu, kronik hastalık yükü, polifarmasi, yaşam tarzı faktörleri (fiziksel aktivite, beslenme, uyku), sigara ve alkol kullanımı ile sosyal destek yer alacaktır. Veriler tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizleri ve çok değişkenli doğrusal regresyon modelleri kullanılarak analiz edilecektir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilecektir.

Bulgular: Birinci basamak sağlık hizmeti özellikleri puanlarının yüksek olduğu bireylerde daha iyi sağlıklı yaşlanma düzeylerinin gözlenmesi beklenmektedir. Özellikle süreklilik ve koordinasyon boyutlarının sağlıklı yaşlanma ile daha güçlü ilişkili olacağı öngörülmektedir. Bu ilişkilerin, olası karıştırıcı değişkenler kontrol edildikten sonra da anlamlılığını koruması beklenmektedir.

Sonuç: Birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlü, sürekli ve kapsayıcı yapısı, yaşlı bireylerde sağlıklı yaşlanmanın desteklenmesinde önemli bir belirleyici olabilir. HAI ve PCAS'ın birlikte kullanımı, aile hekimliği pratiğinde yaşlı bireylerin hem fonksiyonel durumunun hem de bakım deneyiminin bütüncül olarak değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır. Elde edilecek bulguların, yaşlı sağlığına yönelik müdahale alanlarının belirlenmesine, birinci basamakta bütüncül yaklaşımın güçlendirilmesine ve yaşlı dostu sağlık hizmeti modellerinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: birinci basamak sağlık hizmetleri, sağlıklı yaşlanma, yaşlı, hasta memnuniyeti, sağlık hizmeti kalitesi

ASSOCIATION BETWEEN HEALTHY AGING AND PRIMARY HEALTH CARE CHARACTERISTICS AMONG INDIVIDUALS AGED 65 YEARS AND OLDER

Mehmet ÖZCAN[1], Halil ŞEHİTLİOĞULLARI[2], Birkan BAYRAK[3], Harun Umut TÜRKOĞLU[4] ,Vildan MEVSİM[5]

Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Department of Family Medicine
bmehmetozcan@gmail.com[1]
Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Department of Family Medicine
halilsehitliogullari@gmail.com[2]
Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Department of Family Medicine
dr.birkanbayrak@gmail.com[3]
Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Department of Family Medicine
harunumut.turkoglu@deu.edu.tr[4]
Dokuz Eylül University Faculty of Medicine Department of Family Medicine
vildan.mevsim@deu.edu.tr[5]

Presentation type: Poster

Objective: Healthy aging is a multidimensional concept referring to the ability to maintain physical, cognitive, psychological, and social functioning at the highest possible level in later life. As populations age globally, identifying modifiable factors that support healthy aging has become a key priority in public health and clinical practice.

Primary health care, through its core characteristics such as accessibility, continuity, comprehensiveness, and coordination, plays a pivotal role in addressing the complex health needs of older adults. These characteristics not only facilitate effective management of chronic conditions but also support functional capacity, preventive care, and person-centered health services.

Despite growing evidence on the importance of primary care in improving health outcomes, studies examining the relationship between healthy aging and patient-reported primary health care characteristics remain limited. In particular, the extent to which these characteristics are associated with multidimensional healthy aging has not been sufficiently explored.

Therefore, this study aims to evaluate the relationship between healthy aging and primary health care characteristics in individuals aged 65 years and older.

Methodology: This cross-sectional analytical study will be conducted among individuals aged ≥65 years registered at the Family Health Centers of Dokuz Eylül University. Participants will be recruited using a convenience sampling method. The sample size will be calculated to detect a correlation (r=0.25) with 95% confidence level and 80% power, requiring approximately 220 participants.

Data will be collected through face-to-face interviews using a structured questionnaire including sociodemographic and clinical variables, the Healthy Aging Index (HAI) and the Primary Care Assessment Survey (PCAS). The HAI, originally described by Sanders

et al. as a composite indicator of biological and functional aging, will be used as the dependent variable. The PCAS, developed by Safran et al., is a validated patient-reported instrument assessing primary health care characteristics, including access, continuity, comprehensiveness, coordination, and interpersonal care.

Covariates will include age, sex, education, income, chronic disease burden, polypharmacy, lifestyle factors (physical activity, diet, sleep), and social support. Data will be analyzed using descriptive statistics, correlation analyses, and multivariable linear regression models. Statistical significance will be set at $p<0.05$.

Results: Higher primary health care characteristic scores are expected to be associated with better healthy aging outcomes, particularly in domains of continuity and coordination. These associations are anticipated to remain significant after adjustment for confounding variables.

Conclusion: The robust, continuous, and comprehensive structure of primary care services can be a key factor in supporting healthy aging among older adults. The combined use of the HAI and PCAS will enable the assessment of older adults' health in family medicine, encompassing both functional status and the care experience. It is anticipated that the findings will contribute scientifically to identifying areas for intervention in elderly health, integrating a comprehensive approach more effectively into primary care practice, and ensuring the sustainability of elderly-friendly healthcare service models.

Keywords: primary health care, healthy aging, aged, patient satisfaction, quality of health care